

Protokol til forskningsoversigt om mundtlighed i fremmedsprogsundervisningen

Line Krogager Andersen & Anne-Marie Klint Jørgensen

Forskningsoversigtens hovedspørgsmål:

Hvad siger den eksisterende forskning om at få elever til at tale fremmedsprog i klasserummet?

Herunder:

- Hvilke årsager kan der ifølge litteraturen være til, at elever ikke taler fremmedsprog i undervisningen?
- Hvilke forudsætninger og omstændigheder fremmer ifølge litteraturen elevernes vilje til at tale fremmedsprog såvel som deres anvendelse af fremmedsproget i klasserummets interaktion?
- Hvilke didaktiske og pædagogiske tiltag kan fremme deres faktiske anvendelse af fremmedsproget i klasserummets interaktion?

Disse spørgsmål søges besvaret gennem en grundig litteratursøgning inden for det overordnede emne mundtlighed i fremmedsprogsundervisningen efterfulgt af kondensering og formidling af forskningens hovedfund og –konklusioner.

Litteraturstudiets formål

Litteraturstudiets formål er:

- at give overblik over forskning, der belyser vanskelighederne ved at få elever til at tale fremmedsprog i undervisningen, såvel som de forhold, der kan gøre det muligt at overvinde disse vanskeligheder
- at give overblik over de sammenhænge, forskningen belyser imellem forskellige undervisningsformer og elevernes mundtlige brug af fremmedsproget i klasserummet
- at belyse hvilke sammenhænge, forskningen viser mellem individuelle elevfaktorer, undervisningsforhold og elevernes mundtlige brug af fremmedsproget i klasserummet
- at skabe overblik over, hvilke af disse sammenhænge, der i forskningslitteraturen er hhv. velbelyst og underbelyst
- at tilbyde konkrete, forskningsbaserede redskaber til at arbejde fokuseret med mundtlighed i sprogundervisningen

Litteraturstudiets design

Databaser:

Der er gennemført to søgeprocesser, en for international forskning og en for skandinavisk forskning. Internationale søgninger er udført i databaserne: ERIC (Educational Resources Information Center), Australian Education Index, British Education Index og Linguistics & Language Behavior Abstracts (LLBA).

Den skandinaviske søgning er udført i følgende databaser: I Danmark er der søgt i Bibliotek.dk, samt Forskningsdatabasen. I Norge er der søgt i Cristin, Norart og Oria. I Sverige er der søgt i Libris, DIVA Portal og Swepub. Der er anvendt ensartede søgestrengene med sproglige tilpasninger i de forskellige databaser. De engelske og nordiske søgebegreber er tilpasset efter databasernes muligheder. Der er endvidere søgt hos vidensproducenterne Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, EVA og VIVE.

Der er desuden gennemført håndsøgning efter sneboldmetoden via håndbøger og kendte artikler og forfattere på feltet.

Afgrænsninger:

- Der er udelukkende søgt efter udgivelser publiceret på dansk, engelsk, norsk eller svensk.
- Der er udelukkende søgt efter udgivelser publiceret i perioden september 1999 – november 2019.
- Der er søgt efter studier, der omhandler grundskolen.

Søgeord

Søgestreng til internationale databaser:

(DE "Second Language Instruction" OR DE "Second Language Learning OR TI TESOL OR SU TESOL OR AB TESOL OR TI Tefl OR SU Tefl OR AB Tefl OR TI Foreign n2 language* n2 teach* OR SU Foreign n2 language* n2 teach* OR AB Foreign n2 language* n2 teach* OR TI Second N2 language* n2 teach* OR SU Second N2 language* n2 teach* OR AB Second N2 language* n2 teach* OR)

AND (TI (classroom n2 talk* OR output OR student n2 talk* OR interaction* OR negotiation n2 meaning OR oracy OR oral* N2 participation* OR communicat* N1 competence*) OR SU (classroom n2 talk* OR output OR student n2 talk* OR interaction* OR negotiation n2 meaning OR oracy OR oral* N2 participation* OR communicat* N1 competence*) OR AB (classroom n2 talk* OR output OR student n2 talk* OR interaction* OR negotiation n2 meaning OR oracy OR oral* N2 participation* OR communicat* N1 competence*))

AND

(TI (Motivat* OR promot* OR achiev* OR "pushed output" OR teaching talk OR L2 Self OR "communicative language teaching" OR "teaching speaking" OR WTC OR "willingness to communicate" OR "Communication task") OR SU (Motivat* OR promot* OR achiev* OR "pushed output" OR teaching talk OR L2 Self OR "communicative language teaching" OR "teaching speaking" OR WTC OR "willingness to communicate" OR "Communication task") OR AB (Motivat* OR promot* OR achiev* OR "pushed output" OR teaching talk OR L2 Self OR "communicative language teaching" OR "teaching speaking" OR WTC OR "willingness to communicate" OR "Communication task"))

AND

(elementary n1 school* or middle n1 school* or lower n1 secondary n1 school* OR Primary N1 school* OR Secondary N1 school* OR DE "Elementary Education" OR DE "Elementary Secondary Education" OR DE "Primary Education" OR DE "Elementary School Students" OR DE "Elementary Schools" OR DE "Grade 1" OR DE "Grade 2" OR DE "Grade 3" OR DE "Grade 4" OR DE "Grade 5" OR DE "Grade 6" OR DE "Grade 7" OR DE "Grade 8" OR DE "Grade 9")

Søgestreng i nordiske databaser

Dansk: (Fremmedsprog* OR engelskundervisning* OR tyskundervisning* OR franskundervisning* OR spanskundervisning* OR sprogundervisning*) AND (mundtlig* OR samtale* OR tale OR kommunik* OR interak*)

Norsk: (Fremmedspråk* OR engelskundervisning* OR tyskundervisning* OR franskundervisning* OR spanskundervisning* OR språkundervisning* OR språkinlärning*) AND (Muntlig* OR Samtale* OR tale Or Kommunika* OR interak*)

Svensk: ("Främmande språk*" OR språkinlärning* OR språkfärdighet* OR språkanvändning* OR inlärning*) AND (engelska OR tyska" OR franska OR spanska)) AND (muntlig* OR Samtal* OR Tal OR kommunicer* OR interak*)

Engelsk: ("Foreign language*" OR "second language*") AND (talk* OR output OR interaction* OR oracy OR oral* OR participat* OR communicat*) AND (Motivat* OR promot* OR achiev* OR "pushed output" OR teaching talk OR L2 Self OR "communicative language teaching" OR "teaching speaking" OR WTC OR "willingness to communicate" OR "Communication task")

Søgeresultater:

Ovenstående søgning gav følgende resultater:

- Samlede antal studier lagt ind i EPPI: 4803
- Dubletter: 295
- Derfor i alt antal studier i EPPI: 4508

Inklusion og eksklusion af studier

De fundne studier er screenet i flere omgange, først på titel og abstract (4508 screenet) og derefter gennem fuldtekstlæsning (119 studier læst). Det endelige antal inkluderede studier er 63.

Studier ekskluderes, hvis de:

- ikke omhandler fremmedsprogsundervisning (men fx sprogets rolle i matematik eller naturfag)
- ikke omhandler mundtlig produktion (men andre dele af den sproglige kompetence)
- ikke omhandler grundskolen eller K12
- ikke handler om undervisning, men kun om læring
- omhandler sprogbad (hvor al undervisning foregår på fremmedsproget), CLIL (hvor fagundervisning på fremmedsproget suppleres med egentlig fremmedsprogsundervisning), andetsprogs kontekster eller andre sproglige kontekster, der anses for usammenlignelige med mainstream fremmedsprogsundervisning i DK
- omhandler ganske specifikke elevtyper, fx elever med indlæringsproblemer eller særlige behov samt døve elever

- ikke berører spørgsmålet om, hvordan elever kan motiveres til at tale fremmedsprog, men fx fokuserer på lærernes forståelser af, hvad fremmedsprogsundervisningen bør handle om eller hvordan den bør foregå.
- ikke redegør for empiriske forskningsresultater, enten gennem en egentlig empirisk undersøgelse, eller i form af et review på baggrund af sådanne. Fx udelukkes en del didaktiske formidlingsartikler.
- har et snævert fokus på en lille del af den mundtlige kompetence, fx udtale eller specifikke typer talehandlinger.
- er skrevet på et andet sprog end dansk, engelsk, norsk eller svensk.

Undervisning i mundtlighed er et komplekst felt, og eksklusionskriterierne betyder, at det afgrænses ganske skarpt. Eksklusionen af studier fra andetsprogs kontekster reducerede det samlede antal artikler betragteligt, men var nødvendig for at sikre en vis sammenlignelighed i det mundtlighedsarbejde, artiklerne fokuserede på.

Visse værker, der falder udenfor inklusionskriterierne er efterfølgende inddraget som supplerende litteratur – det drejer sig fx om vigtige artikler af ældre dato eller af mere formidlende eller argumenterende karakter. Desuden gælder det enkelte undersøgelser, der ikke fokuserer direkte på elevernes vilje til at tale fremmedsprog, men fx på lærernes blik på mundtlighedsundervisningen. Den samlede liste over inkluderede studier finder du på Pædagogisk Indblik's hjemmeside. Af forskningsoversigten fremgår den litteratur, der refereres direkte til i teksten; det drejer sig altså både om inkluderede studier og supplerende litteratur.

Kondensering

Kondenseringen fokuserer på de enkelte studiers bidrag til besvarelsen af undersøgelsesspørgsmålene. Kondenseringen struktureres ud fra nedenstående fokuspunkter:

- Forskningsspørgsmål
- Forskningsfund
- Teoretisk grundlag
- Begrebsdefinitioner
- Metode og empiri
- Didaktisk design/intervention
- Kontekst, herunder:
 - Undervisningens sprogkombination
 - Klassetrin
 - Land
- Placering i feltet (hvilke tidligere studier eller teoretiske tilgange trækker artiklen på?)
- Bidrag til forskningsoversigten (hvad kan denne artikel bidrage med til forskningsoversigten?)

Kondenseringen af artiklerne ud fra disse fokuspunkter udgør grundlaget for udarbejdelsen af forskningsoversigten. Gennem kondenseringen blev mønstre og tendenser i artiklerne trukket frem

og dannede struktur for det efterfølgende skrivearbejde og dialogen med det praksisnære advisory board, de kritiske læsere og de anonyme fagfællebedømmere.